

УДК 82.091

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/74-1-35>**Ольга ЄФРЕМОВА,**

orcid.org/0009-0005-1861-5147

аспірант кафедри англійської філології
Маріупольського державного університету
(Київ, Україна) o.yefremova@mu.edu.ua**ТРАНСФОРМАЦІЯ ОБРАЗУ ПЕНЕЛОПИ У РОМАНАХ МАРГАРЕТ ЕТВУД
ТА КОСТАСА ВАРНАЛІСА: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ**

У сучасній літературі, особливо у контексті феміністичного дискурсу, відбувається активне переосмислення міфологічних сюжетів з точки зору жіночих персонажів. Ми ставимо перед собою завдання проаналізувати образ Пенелопи, яка відома як взірць смиренності та вірної дружини, у контексті двох літературних творів: роману «Пенелопіада» Маргарет Етвуд і повісті «Щоденник Пенелопи» Костаса Варналіса. У статті проаналізовано трансформацію образу Пенелопи від класичного міфу до сучасної літератури та її вплив на уявлення про жіночість, владу та взаємини у суспільстві.

Попередні дослідження підкреслюють, що образ Пенелопи відіграє ключову роль у відображенні різних аспектів жіночого досвіду та соціокультурних трансформацій. Порівняльний аналіз романів Маргарет Етвуд і Костаса Варналіса виявляє їхні різні підходи до цього образу та використання різних літературних стратегій. Обидва твори дозволяють краще розуміти, як відбувається трансформація образу Пенелопи та як ця трансформація відображає сучасні уявлення про жіночість.

Історична перспектива показує, що образ Пенелопи завжди залишався актуальним і використовувався письменниками для вираження різних цінностей та ідеалів, привертаючи увагу до різноманітних аспектів жіночого досвіду та суспільних проблем свого часу. Романи Маргарет Етвуд і Костаса Варналіса мають на меті розхожі послони, до яких приходять читач у кінці твору, але ж таки знайти схожі риси та мотиви інтерпретації образу «вірної дружини», в обох творах. Наприклад, Маргарет Етвуд використовує відомий образ вірної дружини та сумлінної господині, щоб привернути увагу до проблем гендерної нерівності та виразити маніфест жіночності. В той самий час, у романі Костаса Варналіса образ Пенелопи виступає як провідний маяк для суспільства, привертаючи увагу до більш глобальних історичних та політичних проблем свого часу.

Ключові слова: трансформація образу, феміністична інтерпретація, деміфологізація, міф про Пенелопу, роман, соціальна роль.

Olha YEFREMOVA,

orcid.org/0009-0005-1861-5147

pHD student at the English Philology Department
Mariupol State University
(Kyiv, Ukraine) o.yefremova@mu.edu.ua**TRANSFORMATION OF PENELOPE'S IMAGE IN THE NOVELS OF MARGARET
ATWOOD AND KOSTAS VARNALIS: A COMPARATIVE ASPECT**

In contemporary literature, particularly within the context of feminist discourse, there is an active reevaluation of mythological narratives from the perspective of female characters. We aim to analyze the portrayal of Penelope, known as an exemplar of humility and faithful wife, in the context of two literary works: Margaret Atwood's novel "The Penelopiad" and Konstantinos Varnalis's novella "Penelope's Diary." The article examines the transformation of Penelope's image from classical myth to contemporary literature and its impact on perceptions of femininity, power, and societal relations.

Previous studies underscore the pivotal role of Penelope's image in reflecting various aspects of the female experience and sociocultural transformations. A comparative analysis of Atwood's and Varnalis's novels reveals their different approaches to the portrayal and the using of distinct literary strategies. Both works offer insights into how the transformation of Penelope's image reflects contemporary understandings of femininity.

From a historical perspective, the image of Penelope has consistently remained relevant and been employed by writers to express diverse values and ideals, drawing attention to various aspects of the female experience and societal issues of their time. The novels by Margaret Atwood and Konstantinos Varnalis aim to provoke similar reflections, leading readers to contemplate shared conclusions by the end of each work. Despite their differences, both authors manage to depict common traits and motifs in their interpretation of the "faithful wife" archetype. For instance, Margaret Atwood utilizes the well-known image of the faithful wife and diligent housewife to highlight issues of gender inequality and articulate a manifesto of femininity. Similarly, in Konstantinos Varnalis's novel, Penelope serves as a guiding beacon for society, drawing attention to broader historical and political issues of the time.

Key words: transformation of the image, feminist interpretation, demythologization, the myth of Penelope, novel, social role.

Постановка проблеми: у постмодерністській літературі сучасності, ангажованій феміністичним дискурсом, активно набирає популярності тенденція переосмислення міфологічних сюжетів з позиції жіночих персонажів. На відміну від інших літературних та культурних інтерпретацій, у центрі знайомого міфологічного сюжету міститься жінка, а відомі сюжети набувають нового сенсу. Героїні класичних міфів тепер отримують право голосу, свої власні цілі, ідеї, мрії та бажання, хоча основна сюжетна лінія базового міфу зберігається, і все, що відбувається в оригінальному міфі, відбувається і в його феміністичній інтерпретації.

Метою дослідження є аналіз образу Пенелопи у романах М. Етвуд та К. Варналіса. У нашому подальшому дослідженні мова піде саме о тієї Гомерівській Пенелопі, яка є взірцем смиренності, очікування та прототипом справжньої вірної дружини. Найпопулярнішою інтерпретацією та прикладом деміфологізації всесвітньовідомого міфу є роман Маргарет Етвуд «Пенелопіада», в якому авторка рішучим жестом виводить другорядну героїню на перший план, дає їй «право голосу», але при цьому «не відбирає» основні риси характеру Пенелопи. Твір стає своєрідним маніфестом жіночності, емансипації та фемінізму, таким чином забувається спірний образ Пенелопи відомого грецького автора Костаса Варналіса, який своєю повістю «Щоденник Пенелопи» ще у першій половині ХХ століття представив світові дружину Одиссея зовсім в іншому войовничому, жорстокому, жадібному світі.

У контексті літературних творів Маргарет Етвуд і Костаса Варналіса стає очевидним, що образ Пенелопи відіграє ключову роль у відображенні різних аспектів жіночого досвіду та соціокультурних трансформацій. Попри те, що обидва автори спираються на одне й те ж міфологічне джерело – «Одіссею» Гомера, їхні твори «Пенелопіада» та «Щоденник Пенелопи» відображають цей образ у різних контекстах та з використанням різних літературних стратегій. Порівняльний аналіз цих творів дозволить краще розуміти, як відбувається трансформація образу Пенелопи від стародавнього міфу до сучасної літератури та як ця трансформація відображає сучасні уявлення про жіночість, владу та взаємини у суспільстві.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Образ жінки в античній літературі детально розглядає у своїх статтях О.В. Гальчук (Гальчук, 2021), а риси постмодерністської поетики роману М. Етвуд проаналізовано у статті С. Ленської (Ленська, 2021). Такі дослідники, як Н. О. Якубовська (Якубовська, 2004), Christina-Panagiota Manolea

(Christina-Panagiota Manolea, 2016) займалися аналізом образу Пенелопи в роботі грецького письменника Костаса Варналіса.

Виклад основного матеріалу. Кожна історія має свій початок, тож доцільним буде перш за все розглянути образ класичної Пенелопи, з якою нас знайомить Гомер. Міф про Пенелопу та Одиссея існував ще до часів Гомера, але основоположним є епічна поема Гомера «Одіссея», з нарративом якої ми знайомі сьогодні. Беручи до уваги традицію, ми можемо дивитися на гомерівський епос як на ранню форму рецепції – як історії, що виходить за межі тексту. Творчість Гомера справила великий вплив на літературу протягом століть, зміцнюючи свою всюдисущість у літературному світі.

Міф про Пенелопу й Одиссея, так саме як і сам епос, принаймні спочатку, є чоловічим нарративом – як з погляду відображених світоглядів, так і з боку авторського погляду (Simsone, 2010: 47). Що стосується аудиторії епосу, незалежно від того, чи є аудиторія лише чоловічою, чи жіночою, думки також розділяються. Однак Пенелопа, ткаля і вірна дружина, яка терпляче чекає повернення чоловіка з 20-річної війни, стала загально-визнаним і архетипним персонажем літератури (Clayton, 2004: 81). Таку саму характеристику дає О.В. Гальчук: «До жіночих масок, які втілюють «моральне» зараховуємо такі типи, як жінка-берегиня роду і жінка-помічниця героя... Знаковою серед моральних ідеалів є образ Пенелопи. Адже впродовж 20 років вона береже не тільки дім, а і світ Одиссея, місце, де він знайде остаточні відповіді на питання «Хто я?»» (Гальчук, 2021: 21).

В «Одіссеї» Пенелопа зображена як втілення ідеальної дружини і часто згадується як *περίφρων* (мудра) Пенелопа. Перший випадок, коли цей епітет приписується Пенелопі, відбувається, коли оповідач описує її прибуття на зібрання після того, як заграла пісня про повернення ахейців із Трої. Згодом і оповідач, і інші персонажі часто використовують цей епітет, щоб описати характер Пенелопи. Однак особливо похвала походить від тіні Агамемнона (Homer, 1919: 196–97), який говорить про славу (*κλέος*), яку Пенелопа заслуговує своєю цнотливістю.

В епосі Пенелопа виконує кілька соціальних ролей: вона – дружина Одиссея, яка також бере на себе роль правительки під час відсутності свого чоловіка; вона дочка, мати, сестра і невістка. Однак в очах залиціальників вона в першу чергу розглядається як вдова знаменитого Одиссея, бажана наречена, яка принесе значне придане за свій новий шлюб чи то з боку батька, чи то з боку сина – оскільки шлюб у Гомера є обов'язком

чоловіка, суспільства. В епосі Пенелопі пропонується можливість обрати собі в чоловіки одного із залицяльників. Однак, перш ніж Пенелопа прийме рішення, приклади Олени та Клітемнестри вже були розказані, і відомо, що відбувається, коли жінка віддає перевагу іншому чоловікові за відсутності свого чоловіка. Пізніше, коли Одисей повертається, вбиває всіх залицяльників і з його дому лунає оманлива весільна музика, коментарі перехожих відображають очікування суспільства, що Пенелопа не повинна знову виходити заміж, не дочекавшись повернення Одисея: «Так, справді хтось одружився з королевою, до якої сватаються багато. Вона була жорстокою, і не мала серця зберегти великий дім свого одруженого чоловіка до кінця, навіть доки він не прийде» (Homer, 1919: 149–151).

Пенелопа має малий спектр можливості впоратися з ситуацією, в якій вона опинилася, оскільки її дії обмежені рішеннями, прийнятими для жінки, таким чином, Пенелопа стає зразком для наслідування ідеальної дружини. Вже в «Іліаді» Гектор описує ідеальну дружину героя – вона повинна сидіти вдома, займатися ткацтвом, піклуватися про господарство та дітей і Пенелопа в «Одіссей» втілює цю роль дружини ідеалістичного героя. Крім того, вона бере на себе роль члена аудиторії, вона є жертвою конфлікту та героїчною оплакувачкою свого відсутнього чоловіка (Foley, 2005: 117). Її емоції можливо виразити лише в приватному просторі, і це обмеження часто підкреслюється персонажами чоловічої статі. Пенелопа здебільшого ізольована у своїй кімнаті, за винятком служниць. Вона епізодично взаємодіє з іншими персонажами, і часто згадується її переміщення до та з інших кімнат.

Розділення чоловічого та жіночого світів і рух туди-сюди без будь-якого досягнення узгоджується з характерним мотивом плетіння Пенелопи. Ткання та розплітання, до яких Пенелопа звертається, щоб відкласти шлюб з одним із залицяльників і яке є найбільшою хитрістю Пенелопи, за допомогою якої вона здобуває популярність (Foley, 2005: 111), асоціюється з приватною сферою жінки. Це служить їй засобом впоратися зі своїми стражданнями й відстрочити майбутні зміни. Мотиви ткацтва, жіночої домашньої праці та контрасту між домом і зовнішнім світом (сферою чоловіків) також є повторюваними темами в рецепції Пенелопи.

У феміністичній літературі (зокрема, починаючи з фемінізму 2-ї хвилі), дослідження вірності й невірності є постійною темою, особливо в контексті гендерних ролей, зображених в епосі. У епосі Пенелопа протиставляється двом іншим персонажам троянського циклу: невірній і вбивчій Клітемнестрі та красивій, але невірній Єлені, доньці Зевса. Тривале очікування та непохитна

відданість Пенелопи своєму чоловікові постійно відзначаються на тлі цих двох невірних дружин. Таким чином, пізніше в цей спосіб її вірність і тверезість стали визначальними якостями її характеру, зробивши її парадигмою добродісної дружини (Cohen, 1995: 96).

Різниця між сферами чоловіків і жінок очевидна в протилежних судженнях про чоловічу та жіночу невірність. Тема жіночої невірності, поширена всюди в епосі використовується для вихваляння вірності Пенелопи через зіставлення, представляючи її як єдину прийнятну поведінку для жінки. На відміну від цього, чоловіча невірність не розглядається, підкреслюючи існування подвійних стандартів. Це підкреслює наявність різних очікувань і норм для чоловіків і жінок.

Основні характеристики очікуваної поведінки Пенелопи у житті – мовчазність та покірність – стануть причиною для Маргарет Етвуд перерозповіді її історію у «Пенелопіаді», опублікованій у 2005 році.

На момент викладу подій Пенелопа знаходиться в царстві Аїда. Авторка використовує цікавий сюжетний хід, надаючи слова вже мертвій героїні, точніше, її душі у царстві Аїда. Цей стан, який саме дозволяє їй знати та розповідати про свою власну Одиссею, з першого рядка. «Тепер, коли я мертва, я знаю все. Це те, що я сподівалася, що станеться, але, як і з багатьма моїми бажаннями, це не збулося. Я знаю лише кілька фактів, яких я не знала раніше. Смерть – занадто висока ціна, яку доводиться платити за задоволення цікавості» (Atwood, 2005: 8). У «Пенелопіаді» атмосфера мовчання в минулому згадується кілька разів. Дії та реакції Пенелопи свідчать, наскільки вона була безголосою. Завжди тримаючи щось у руках, щоб допомогти собі вдавати, що вона не чує будь-яких неприпустимих зауважень, і, відповідно, що їй не потрібно давати відповіді, часто плачучи й приховуючи своє обличчя за вуаль, Пенелопа, за Етвуд, представляє себе як ту, хто ніколи не розповідав свої власні історії або не приймав свої власні рішення, не руйнуючи намірів інших, навіть коли вона хотіла і діяла протилежним чином. Так відбувається, коли вона приховує своє обличчя в момент, коли виходить з дому, щоб поїхати до Ітаки, з новим чоловіком. Вона ховає факт, що сміялася з батька-просителя, який колись намагався кинути своє дитя в море (Atwood, 2005: 25–26). Вона діє в мовчанні, як належить, розповідаючи, що потрібно робити. Загалом, ця Пенелопа – це більше жінка, яка не висловлює своєї незгоди.

У цьому гібридному жанрі, складеному з розділів у першій особі, а також інших, представлених хором служниць (вперше вони мають голос!), головною фокусною точкою є тема переповідання історії, розкриття того, що ще не було розказано. Пенелопа розповідає свою власну історію, тоді як

дванадцять служниць дають уявлення про своє життя (і смерть) поруч з нею. Маргарет Етвуд, іншими словами, обрала перерозповідати історію Пенелопи поруч з історією дванадцяти повішених служниць, досліджуючи два види мовчання з офіційного сюжету, співаного поетом. Як каже Емілі Хаузер, Етвуд досліджує свідомість Пенелопи щодо її запізнілості в Одиссеї, одночасно створюючи нестійкість самого тексту через тонке розгортання голосу її служниць, що породжує сумнів у надійності голосу Пенелопи як наративації – насправді, вона могла бути збережена як зразкова дружина в Одиссеї, оскільки служниці були вбиті й досі залишалися безголосними. «Пенелопіада» таким чином і підтверджує, і підриває «Одиссею» Гомера, в русі, що демонструє важливість (і складність) спілкування з класичними текстами і, водночас, відхиляє традиційні моделі однобічного впливу (Hauser, 2018: 110–111).

Знову ж за словами Хаузер, у «Пенелопіаді» Етвуд, образ цноти Пенелопи може бути пов'язаний з самою «Одиссеєю». Кожне спростування її зради передується літературним посиленням: «пісні кажуть...»; «найбільш дивні версії»; «деякі пісні навіть не вартують витраченого на них повітря»; «різні коментатори вказують». Іншими словами, виражаючи свою шлюбну відданість Одиссею, ця Пенелопа прагне зберегти свою текстуальну відданість давній поемі (Hauser, 2018: 119).

Зовсім «інша» Пенелопа зустрічає нас в романі відомого грецького письменника Костаса Варналіса. Варналіс одним із перших дав слово героїні «Одиссеї» у повісті «Щоденник Пенелопи» (вперше опублікована у 1946 році). Пенелопа Варналіса розважлива, амбіційна, використовує залишений чоловіком трон, щоб встановити в країні жорсткий тоталітарний режим.

Важливо розуміти, у який час був створений текст: спочатку нацистська окупація Греції у період Другої світової війни, а потім англійська інтервенція та громадянська війна. Повість Варналіса – це не лише художнє, а й соціальне висловлення проти головних подій ХХ століття: окупантів, колабораціоністів, тоталітарних режимів.

Пенелопа Варналіса є вперта, впевнена в собі, амбіційна, жорстока й незалежно від обставин зберігає бездушний спокій. Свій щоденник вона починає з необхідності діяти: «Відсьогодні переді мною розкривається новий світ. Творцем цього світу і його вождем буду я сама. Писати може кожен, діяти набагато важче» (Βαρνάλης, 1946: 47). Вона бере життя у свої руки відразу, як тільки корабель з Одиссеєм відпливає. Вона нічого не втрачає, навпаки: «Сама. І нарешті я – це Я. Досі я була королевою, але водночас лише тінню Одиссея. Нареченою, молодою дружиною, матір'ю <...>, я жила в нього в долоньці, як безколірна травинка, що виросла з-під каменю, без сонця і пові-

тря» (Βαρνάλης, 1946: 24). Вона активна, розумна, амбіційна і відразу ставить перед собою велику мету: її воля повинна розповсюдитися по всій державі. Спочатку вона встановлює порядок у палаці, де без господаря все розбито, потім, об'єднавшись з архонтами, очолює країну. Зіштовхується з класичним конфліктом влади і народу. Починається Троянська війна, Одиссей, виїжджаючи, фактично грабує країну, забравши запаси і транспорт, крім того, біда не приходить одна: в країні немає врожаю, і народ голодує. Пенелопа боїться зовнішньої загрози, поки Ітака знаходиться в такому слабкому положенні. Вона не прагне правити. Спочатку ніхто не сприймає її серйозно, через те, що вона відривається на власні інтриги та проблеми. Пенелопа – палка молода жінка, яка навіть не намагається зберігати вірність Одиссею. Цікаво, що це не лише фантазія Варналіса: він доводить до логічного завершення образу пізньоантичної літератури. Так, у грецького письменника III ст. до н.е. Ликофрона Пенелопа – «розпусна лисиця», яка вступала в інтимний зв'язок з усіма нареченими, народила від них бога Пана і розтратила майно Одиссея. Варналіс по-своєму трактує цю версію: королева домовляється зі служницею Меланфо, що під її ім'ям і в її кімнаті проведе ночі з усіма претендентами на її руку, щоб зрозуміти, чи є серед них достойний. Звичайно, ніхто достойний не знаходиться. Пенелопа в щоденнику називає цей епізод своєю «великою жертвою» і стверджує: «Вийшла я з неї ще більш бездоганною, ніж раніше. В п'ятдесят разів цнотливіше» (Βαρνάλης, 1946: 105).

Як і інші автори, Варналіс зачіпає проблему передачі та спотворення інформації. Пенелопа зустрічається з автором «Одиссеї», але нічого доброго про його пісні не думає: «От і до нас прийшов найбільший, як кажуть, поет наших часів. Гомер! <...> У мене ж немає найменшого бажання його слухати. Набридли мені ці бродяги. Вони всі брешуть» (Βαρνάλης, 1946: 83). Гомер розповідає про те, як він пише свої поеми, як вигадує події, залишаючи без коментарів підлість та неприємні вчинки героїв: «За брехню господарі платять, а народи їм вірять» (Βαρνάλης, 1946: 84). Не бажаючи слухати казки, сама цариця готова використовувати цей інструмент для своїх цілей: «Складуть міф і пісню про те, що Пенелопа була першою чесною жінкою в усі віки» (Βαρνάλης, 1946: 48). Вона щедро нагороджує співців, слухає пісні, які співає народ на площах, - щоб вловлювати настрої, придушувати незадоволення.

Закінчуючи повість, Варналіс, майже нічого вже не зашифровуючи, розповідає про окупацію. Царська родина в повному складі втікає, країну руйнують загарбники, архонти зговорюються з ними: на цій точці оповідання остаточно відходить від грецького міфу, переходячи в Грецію

1940-х років. Міфологічні імена та назви потрібні тепер лише для позначення реальних явищ. Переживши смутні часи, Пенелопа повертається на батьківщину, щоб стати диктатором. До кінця роману вона повністю втрачає особистісні риси, якими володіла на початку повісті: вона вже не жінка, яку залишив чоловік і яка мучиться страхом перед проблемами, переживає кохання, не слабка людина, емоційна, нерішуча. Вона мов переростає все це, стаючи втіленням абсолютної влади.

Висновки. Таким чином, можемо зробити висновок, що дві Пенелопи із творів Етвуд та Варналіса цілком протилежні особи, які не мають спільних рис, але все ж таки дещо спільне маємо можливість визначити. По-перше – це стиль подачі інформації, манера оповідання тексту. Обидва романи написані у стилі мемуарів, в яких головна героїня розповідає події свого життя, пишучи щоденник, такий стиль дозволяє максимально занурити читача у події, стати до нього ближче, в цей спосіб читач відчуває себе довіреною близькою особою.

По-друге, яскравою схожістю характеру та образів Пенелопи Варналіса та Етвуд є, власне, їх ставлення до сестри Єлени – зневажливе, нена-

висне. Наприклад, так говорить Пенелопа Маргарет Етвуд про свою сестру: «За всі неприємності та страждання, які Єлена спричинила стільком людям, які не можна навіть перелічити, вона заслуговувала як мінімум на добру прочуханку» (Atwood, 2005: 47). Твори відомих письменників Костаса Варналіса та Маргарет Етвуд мають яскравий відтінок негативу до цариці Спарти, можливо саме цей авторський жест підкреслює звичайну, жіночу рису характеру – заздрість, яку властива кожній жінці, попри її походження, силу характеру та статусу.

Образ Пенелопи завжди був і залишається актуальним у всі часи. Письменники використовують його для підкреслення, вираження своїх цілей, які можуть бути абсолютно різними. Так, Маргарет Етвуд використовує відомий закоренілий образ вірної дружини та сумлінної господині, щоб звернути увагу суспільства на проблеми гендерної нерівності, маніфест жіночності. Своєю чергою «старший» роман Костаса Варналіса привертає нашу увагу до більш глобальних у той час історичних та політичних проблем, де образ Пенелопи стає провідним маяком для суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гальчук О. Жінка-персонаж і жінка-автор в античній літературі: спроба типології. *Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences*. 2021. Вип. 45. С. 20-24.
2. Ленська С. Постмодерністська поетика роману М. Етвуд «Пенелопіада». *Філологічні науки*. 2021. Вип. 34. С. 5-12.
3. Якубовська Н. Гомерівська традиція в контексті літератури ХХ століття: Чернівці: Рута. 2004. 38 с.
4. Atwood M. *Penelopiad*. Edinburgh-New York-Melbourne: Canongate, 2005. 82 p.
5. Christina-Panagiota M. Ancient Greek literary and philosophical traditioniv Kostas Varnalis' The true Apology of Socrates and The Diary of Penelope. *Littera Antiqua*. 2016. Vol. 11. P. 60-90.
6. Clayton B. A penelopean poetics. *Reweaving the Feminine in Homer's Odyssey*. Oxford: Lexington Books, 2004. 141 p.
7. Foley P.H. *Reflections of women in antiquity*. London: Routledge, 2005. 420 p.
8. Homer. *The Odyssey*. Cambridge: Harvard University Press, 1919. 465 p.
9. Hauser E. "There is another story": writing after the Odyssey in Margaret Atwood's The Penelopiad. *Classical Receptions Journal* Vol 10, Iss. 2, 2018. P.109-126.
10. Simsons B. Iztēles ģeogrāfija. *Mītiskā paradigma 20. gadsimta fantāzijas prozā*. Riga: LU Akadēmiskais apgāds, 2010. 215 p.
11. Βαράλης Κ. Το ημερολόγιο της Πηνελόπης. Κορυδαλλού. Αθήνα, 1947. 146 σ.

REFERENCES

1. Halchuk, O. (2021). Zhinka-personazh i zhinka-avtor v antychnii literaturi: sprobа ty polohii [Woman-character and woman-author in ancient Greek and Roman literature: an attempt at the typology]. *Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences*, 45, 20-24 [in Ukrainian].
2. Lenska, S. (2021). Postmodernistska poetyka romanu M. Etvud «Penelopiad» [Postmodern Poetics of M. Atwood's Penelope]. *Filolohichni nauky – Philological sciences*, 34, 5-12 [in Ukrainian].
3. Yakubovska, N. (2004) *Homerivska tradytsiia v konteksti literatury XX stolittia [The Homeric Tradition in the Context of XX Century Literature]*. Chernivtsi: Ruta [in Ukrainian].
4. Atwood, M. (2005). *Penelopiad*. Edinburgh-New York-Melbourne: Canongate [in English].
5. Christina-Panagiota, M. (2016). Ancient Greek literary and philosophical traditioniv Kostas Varnalis' The true Apology of Socrates and The Diary of Penelope. *Littera Antiqua*, 11, 60-90 [in English].
6. Clayton, B. (2004). *A penelopean poetics. Reweaving the Feminine in Homer's Odyssey*. Oxford: Lexington Books [in English].
7. Foley, P.H. (2005). *Reflections of women in antiquity*. London: Routledge [in English].
8. Homer. (1919). *The Odyssey*. Cambridge: Harvard University Press [in English].
9. Hauser E. (2018). *There is another story: writing after the Odyssey in Margaret Atwood's The Penelopiad*. *Classical Receptions Journal* Vol 10, Iss. 2, 109-126 [in English].
10. Simsons, B. (2010). *Iztēles ģeogrāfija. Mītiskā paradigma 20. gadsimta fantāzijas prozā [Geography of the imagination. The Mythic Paradigm in 20th Century Fantasy Prose]*. Riga: LU Akadēmiskais apgāds [in Latvian].
11. Βαράλης, Κ. (1947). *Το ημερολόγιο της Πηνελόπης* [The diary of Penelope]. Αθήνα [in Greek].